

Полумисна О. О.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ІНТЕРВ'ЮВАННЯ)

Основною метою роботи визначаємо встановлення рівня соціального забезпечення осіб з інвалідністю в Україні на основі аналізу даних, отриманих через інтерв'ювання десяти людей із різними групами інвалідності. Результати дослідження свідчать про те, що більшість громадських місць України не обладнані належним чином та не відповідають заявленим законодавчим нормам щодо осіб з інвалідністю, а саме: непристосованість міського транспорту, ліфтів у багатоповерхових будинках, відсутність пандусів, світлофорів, тролейбусів з озвученням тощо. Повноцінна соціальна інтеграція осіб з інвалідністю в Україні не можлива, оскільки ментально, психологічно та естетично суспільство не готове прийняти цих людей до своїх кіл. З'ясовано певні моменти, про які люди з інвалідністю відкрито не говорять: ставлення до себе, до суспільства, до держави. Установлено, що люди з інвалідністю прагнуть самостійності, натомість їм часто не дають себе проявити або через надмірну жалість, або через бажання допомогти, або взагалі ігнорують їх та їхні потреби. Важливу роль у процесі виховання толерантного суспільства щодо людей з інвалідністю відіграють мас-медіа, які повинні збалансовано подавати інформацію про людей з інвалідністю. Цієї миті ми отримуємо інформаційний вакуум щодо їхньої діяльності в різних сферах, дуже мало говориться про роль людини з інвалідністю в культурі, освіті, науці, політиці. Освітній процес (інклюзивна освіта) знаходиться на доволі низькому рівні, однак зрушення щодо цього питання є помітними, починаючи з 2017 року. Отже, неготовність державних органів упроваджувати задекларовані вимоги щодо соціального забезпечення та захисту осіб з інвалідністю в Україні зіштовхується із загальною суспільною жалістю, яка не дозволяє повною мірою реалізуватись тим, хто найбільше цього потребує. А тому рівень соціального захисту осіб з інвалідністю знаходиться на початковій стадії, а поштовх до його подальшого розвитку може бути забезпечений лише за умови суттєвих змін із боку держави та соціуму.

***Ключові слова:** люди з інвалідністю, соціум, інтеграція, рівень соціального забезпечення, результати інтерв'ювання.*

Постановка проблеми. Для України надзвичайно важливою та особливо значущою в нинішніх умовах зростання кількості людей з різними формами інвалідності є проблема соціального захисту. Через низьке соціально-економічне забезпечення українського населення збільшується частка людей, які набувають інвалідності, оскільки не мають достатньо коштів, щоб пройти повне медичне обстеження, зробити скринінг усього організму. Також можемо зауважити незадовільний стан системи охорони здоров'я, охорони праці, низький рівень екології на території України. Усе в сукупності справляє негативний вплив на людину й зумовлює виникнення в неї хронічних захворювань, які призводять до інвалідності. Частка дітей народжується з уже вродженими вадами й потребує «раннього втручання». Водночас люди з інвалідністю можуть стикатись, з одного боку, з непоро-

зумінням від інших людей, зі зневагою, образами, з іншого – надмірним піклуванням, що не завжди добре впливає на їхнє становлення як особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти соціального захисту людей з інвалідністю вивчали такі дослідники як М. Кравченко [1], О. Тищенко [2], А. Гончаров [3], О. Дікова-Фаворська [4]. Також можемо назвати В. Сушкевича, Е. Лібанову, С. Мельника, В. Скуратівського тощо.

Однак у їхніх працях недостатньо розглянуто зворотній зв'язок на практичний вияв соціального забезпечення, яке базується на законодавчих актах щодо людей з інвалідністю в Україні.

Постановка завдання. Метою статті є оцінювання рівня соціального забезпечення людей з інвалідністю в Україні на основі проведеного інтерв'ювання. Для реалізації поставленої мети варто розв'язати такі завдання:

1. Оглянути законодавчі документи, які регулюють рівень соціального захисту та забезпечення осіб з інвалідністю в Україні.

2. Проаналізувати результати інтерв'ювання десяти осіб з інвалідністю щодо рівня соціального захисту в їхньому населеному пункті.

3. Визначити на основі отриманих даних, який рівень соціального забезпечення в містах України щодо осіб з інвалідністю й наскільки він збігається із задекларованими законодавчими вимогами.

Виклад основного матеріалу. Методи дослідження. У роботі використано такі методи дослідження: метод аналізу (уявно розчленовано проблеми людей з інвалідністю на певні складові елементи, що дає можливість зосередити увагу на головних складниках), метод синтезу (поєднано головні складники, вичленовані методом аналізу, й досліджено як єдине ціле з позицій соціального захисту людей з інвалідністю), метод узагальнення (індуктивний), передбачає перехід окремих одиничних фактів, висловлених людьми з інвалідністю, до їх загального вираження в думках, на основі чого ми можемо зробити загальний висновок про ставлення людей з інвалідністю до тих чи інших питань), описовий (передбачає вивчення рівня соціального захисту людей з інвалідністю шляхом опису доступних для спостереження ознак і характеристик цих людей), метод фокус-груп (увага респондентів фокусується на досліджуваних проблемах, щоб з'ясувати ставлення людей з інвалідністю до цих проблем, зрозуміти світогляд респондентів, їхні соціальні настанови та інтереси).

Результати й обговорення. Для того, щоб зрозуміти проблеми та потреби людей з інвалідністю та знайти шляхи їх вирішення, нами було опитано 10 респондентів різного віку з різною групою інвалідності. Частина цих людей уже народилась з інвалідністю, частина набула її протягом життя: це і наслідки вибуху на ЧАЕС, і виробничі травми тощо. Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю» (Ст. 4) передбачає: «Діяльність держави щодо осіб з інвалідністю <...> полягає у виявленні, усуненні перепон і бар'єрів, які перешкоджають забезпеченню прав і задоволенню потреб, зокрема щодо доступу до об'єктів громадського та цивільного призначення, благоустрою, транспортної інфраструктури, дорожнього сервісу, транспорту, інформації та зв'язку, а також з урахуванням індивідуальних можливостей, здібностей та інтересів – до освіти, праці, культури, фізичної культури та спорту» [5].

Люди з інвалідністю мають можливість реалізувати свої права та свободи й повне право вести повноцінний спосіб життя, згідно з індивідуальними можливостями, здібностями та інтересами. Власне, через те, що вони можуть бути обмежені в певних аспектах життєдіяльності, держава зобов'язана забезпечити їм соціальний захист та реалізацію їхніх прав нарівні з іншими представниками суспільства.

У містах України фактично не усунені бар'єри для безперешкодного пересування містом людей з інвалідністю. Лише 2 із 10 опитаних не відчують перешкод, оскільки їх постійно супроводжують до місця призначення. Інші зауважують незручності в пересуванні містом. На питання «Чи все у вашому місті обладнано для безперешкодного пересування?», «Чого саме не вистачає?» респонденти відповідають: «Ні, в місті не все обладнано для безперешкодного пересування. Не вистачає світлофорів, тролейбусів і маршруток з озвученням», «Однозначно – ні. Якщо я пересуваюся містом інвалідною коляскою, то в міський транспорт я, на жаль, не потраплю», «Не вистачає рівних доріг для зручного пересування ними й пандусів», «Не вистачає ліфтів у багатоповерхових будинках», «У моєму місті, як й у країні загалом, створені погані умови для людей з інвалідністю. Не вистачає зручного транспорту й забезпечення медичними апаратами в лікарнях для перевірки стану здоров'я». Таким чином, зі слів людей з інвалідністю, вони відчують дискримінацію, оскільки влада й суспільство не сприяють повною мірою усуненню їхніх проблем. За Законом, «дискримінація за ознакою інвалідності забороняється» [5].

Оскільки суспільство і влада України обрали проєвропейський розвиток життя, то, відповідно, мають сприяти інтеграції людей з інвалідністю в соціум. Цьому питанню постійно присвячують різні зустрічі, круглі столи, проєкти. Одні з останніх: Міжнародний проєкт «Тренінги, розширення економічних можливостей, допоміжні технології та послуги медичної/фізичної реабілітації», «Інклюзивні послуги для всіх: посилення доступу до освіти та інших послуг для дітей з інвалідністю на Сході України», «Підтримка батьків дітей з інвалідністю задля їх ефективного партнерства в розробці раннього втручання у Східній Україні», круглий стіл «Інтеграція людей з інвалідністю в суспільство» [6] тощо.

Окрім того, в Україні існують різноманітні об'єднання громадські, неурядові (приклад, «Національна асамблея людей з інвалідністю

України», «Save the Children» тощо), які сприяють інтеграції людини з інвалідністю в соціум, допомагають їй самореалізуватись та бути економічно незалежною.

Відповіді на питання «Як часто Вам дають можливість брати активну участь у суспільному житті?» допоможуть нам зрозуміти, наскільки часто людей з інвалідністю залучають до соціального життя, запрошують на різні заходи. Їх можна поділити на такі категорії: люди, яких запрошують до активної участі в житті суспільства, але вони не відгукуються на запрошення («Мені пропонують брати участь у суспільному житті, але я не відгукуюсь на такі пропозиції», «Мене запрошують на різні збори, на концерти, присвячені різним святкам, але я їх не відвідую», «Мені дають можливість брати активну участь у суспільному житті, але мене це не цікавить», «Якщо йдеться про проєкти або акції на рівні міста, то участі я не брав, хоча таку можливість дають»). Ті, кого не запрошують («Ні, не дають», «Ні, не дають брати активну участь у суспільному житті»); Ті, кого запрошують, і людина із задоволенням бере участь у цих заходах («Не часто, але дають мені можливість брати участь у суспільному житті. Запрошували нещодавно виступити на святі у школі», «Так, я брала участь у конкурсі талантів для дітей-інвалідів, де зайняла 1 місце декілька років тому», «Так, проте не часто. Востаннє запрошували в оздоровчий санаторій «Затока» у 2017 році»). Загалом, як показує опитування, із задоволенням інтегруються в життя соціуму люди молодшого віку, тому активні дії в цьому процесі потрібно запроваджувати з дитячих років, щоб людині було легше спілкуватись та реалізувати себе в житті, а не замкнутись у собі в підлітковому віці. Проте більшість людей з інвалідністю цілком свідомо відмовляються від різних запрошень, адже, швидше за все, почувають себе некомфортно серед людей.

На питання «Чого б ви хотіли найбільше у своєму житті досягнути?», хто саме в цей час поруч біля них і допомагає, переважна більшість з опитаних людей з інвалідністю відповіли, що не мають за мету досягати високого становища в суспільстві, їм передусім потрібен елементарний комфорт, засоби для пересування. І в цьому їм допомагають переважно близькі, сім'я або люди, в яких у родині є особи з інвалідністю.

Більше всього вони мріють позбутись своїх вад: «Я би дуже хотів вилікуватись», «Найбільше я хотіла би бачити й жити повноцінним життям», «Самостійності у всьому, як мінімум, у самостій-

ному пересуванні по сходинках і прийомі їжі», реалізувати себе у професійному плані: «Я дуже хотіла би стати хорошим спеціалістом-біологом, мати здорову й міцну родину», «Я мрію позбутись своєї хвороби, отримати вищу освіту і влаштуватись на хорошу роботу, створити сім'ю», «Я хотіла би стати, затребуваним дизайнером, створити сім'ю і, якби могла, то вилікуватись від своєї хвороби», «Хотілось би мати стабільність у роботі і створити свою сім'ю». Тобто ми можемо побачити, що ці люди прагнуть жити звичайним життям, у них у пріоритеті – створення сім'ї та гарна робота. І у процесі інтеграції їм допомагають найчастіше близькій рідні люди: «Близькі та рідні розуміють, як мені допомогти на 50–60%, а незнайомі люди – на 10%».

Сторонні люди переважно не знають, як допомогти людям з інвалідністю, інколи з їхнього боку респонденти відчувають жалість. Це є найбільшою образою для них, оскільки вони всіма своїми діями намагаються довести свою самостійність: «Я не потребую жалості, а коли її відчуваю – мені боляче», «Доля жалості присутня в очах оточуючих щодо мене, але підтримки з боку людей у мене набагато більше», «Відчуваю жалість, але зазвичай – лише підтримку», «Так, відчувала раніше жалість, але зараз помічаю це менше з боку інших. Це було неприємно». Є й інші випадки: «Відчуваю жалість, але мене це не ображає».

Звичайно, люди з інвалідністю відчувають, як до них ставляться оточуючі: «Думаю, що не всі, але більшість сприймають мене добре. Я би сказав, що просто не дуже розуміють», «Є різні випадки, коли менш знайомі люди не розуміють, не завжди мають бажання пропускати мене в черзі в лікарні. Вважають, що це не потрібно», «Суспільство сприймає мене не зовсім належним чином, це проявляється в тому, що воно не розуміє до кінця моїх обмежених можливостей».

Зазвичай, люди з інвалідністю не хочуть виділятися серед інших. Фактично всі респонденти хочуть, щоб на них не дивились крізь призму інвалідності, не «зачіпали» їх негативними словами щодо їхніх вад: «Я б хотіла, щоб до мене ставились як до звичайної людини, не наголошуючи на інвалідності. Ображає, коли говорять або перешіптуються словами «інвалід», «сліпа», «Бажаю, щоб люди до мене ставились не як до хворої людини, а з позитивом і гумором, підбадьорюючи мене цим», «Мене можуть образити негативні слова щодо моєї інвалідності», «Я б хотіла, щоб до мене ставились так, як і до інших звичайних людей. Ображають негативні слова, які стосуються моєї

зовнішності», «Хочу, щоб до мене ставилися без жалю та співчуття, а з розумінням. Мене можуть образити слова, наприклад, такі: «Ти не зможеш <...>», «У тебе не вийде <...>», «Як і до всіх людей, не виділяти серед інших», «Мене може образити те, що людина, не розуміючи мене й моєї хвороби, скаже в мій бік слово “інвалід”».

Суспільство повинне стати більш стриманим, толерантним до людей з інвалідністю, дотримуватись етичних норм у ставленні до них, лише так ми зможемо виховати в соціумі не співчуття, а нормальне, адекватне ставлення до цієї категорії населення. Загалом, як показує спостереження, людина з інвалідністю, які б у неї не були складнощі в пересуванні, розмові тощо, завжди хоче довести суспільству, що вона може зробити це самотійно.

Значну роль у формуванні іміджу людини з інвалідністю відіграють мас-медіа, саме кількість згадувань, якість публікацій, їх тематика впливають на свідомість соціуму й вимальовують у їхній уяві образ цих людей. На питання «Чи достатньо в мас-медіа публікацій про людей з інвалідністю?» кожен респондент починає робити акцент саме на його проблемі: «Думаю, що публікацій про людей з інвалідністю достатньо, проте не вистачає – саме про людей із проблемами зору. На мою думку, популяризують більше або дітей, або людей на колясках, без кінцівок тощо. Мені здається, що в мас-медіа вже навіть перебільшують кількістю таких публікацій, грають на почуттях людей», але більшість (9 із 10) говорить: «Ні, не достатньо, потрібно більше таких публікацій», «Потрібно приділяти більше уваги та поваги людям з інвалідністю» тощо.

На питання «На що має бути спрямований фокус цих програм чи публікацій: на ваші проблеми чи ваші досягнення?» респонденти розділилися в думках: «Фокус повинен бути спрямований все-таки на вирішення проблем людей з інвалідністю», «На мою думку, фокус має бути спрямований на всі аспекти життя таких людей, а саме: побут, роботу, проблеми й досягнення», «Думаю, фокус має бути спрямований не на саму проблему, а на її вирішення і, звісно, на досягнення», «Такі публікації/програми мають бути зосереджені на досягненнях, щоб люди не опускали руки, незважаючи ні на що», «Вважаю, що на досягнення, адже це більше надихає й думки про це дають можливість забути про свою хворобу», «Вважаю, що фокус таких програм має бути спрямований лише на досягнення», «Із хворою людиною про хворобу не потрібно говорити, тому хворих людей

потрібно орієнтувати на досягнення», «На досягнення людей з інвалідністю, адже це надихає і здорових людей на певні кроки в житті».

Звичайно, ЗМІ мають дотримуватись певного балансу у висвітленні різних сфер, де задіяні люди з інвалідністю, натомість ми бачимо протилежне: «Не в повному обсязі у ЗМІ висвітлюється людина з інвалідністю в науці», «У політиці й культурі», «У культурі, освіті та політиці», «Найменше висвітлюється людина з інвалідністю в освіті», «У всіх сферах недостатньо висвітлюється людина з інвалідністю, окрім спорту», «Найчастіше висвітлюються у спорті, а в культурі та освіті – менше», тож у такому разі працівники медіа-індустрії повинні рівномірно і збалансовано показувати життя людей з інвалідністю та їх реалізацію в різних галузях.

Долею людей з інвалідністю переймаються близькі люди, сім'я. Саме вони є основою й підтримкою респондентів, за що ті щиро вдячні. Постає питання, яку роль у цьому процесі відіграє держава, яке ставлення до неї в людей з інвалідністю. Респонденти так відповідають на це питання:

1. Держава мені не забезпечила освіту через те, що коледж та університет я закінчив на платній основі. Також вона не турбується забезпеченням роботою.

2. Потрібно надавати більше пільг людям з інвалідністю.

3. Мала увага до людей з інвалідністю, малі пенсії та пільги.

4. Забезпечення рівних прав та можливостей зі здоровими людьми.

5. Недостатньо уваги приділяється проблемам зручного пересування людей з інвалідністю, їх працевлаштування.

6. Потрібно більше спеціальних пристроїв, засобів на вулицях, транспорті, в місцях скупчення людей для зручності людей з інвалідністю.

7. Держава недовиконує функції соціального захисту та інформаційну функцію.

8. Зокрема, немає пільг на навчання й на проїзд в автобусах для людей із III групою інвалідності.

За словами одного з опитаних, «Держава лише вдає, що переймається, виплачує мізерні гроші, яких не вистачає на лікування, а лише на разовий похід до аптеки». Як бачимо, претензій до держави дуже багато, тому варто проводити опитування людей з інвалідністю для того, щоб чути від них про їхні проблеми та потреби. Обов'язково має бути відкрита комунікація, так званий діалог між державою та людьми з інвалідністю.

Однією з найважливіших проблем, які турбують людей з інвалідністю, є їхня професійна реалізація, адже багато хто з них отримує певну освіту, але не може повноцінно самореалізуватись. Вони характеризуються сильною волею, цілеспрямованістю. Наприклад, більшість із них прагнула б займатись медициною, але через свої проблеми зі здоров'ям не може це зробити, тому такі люди знаходять альтернативні заняття, наприклад, масажистом-реабілітологом, хочуть працювати у правовій сфері й шукають схожі варіанти, прагнуть бути науковцями й виконувати ті завдання, які у змозі зробити.

У нашому суспільстві ми можемо спостерігати своєрідну «прірву» між здоровими людьми та людьми з інвалідністю. Причини непорозуміння полягають ось у чому:

1. У неосвіченості людей як здорових, так і людей з інвалідністю.

2. У концентрації лише на власних проблемах («Зараз людина з інвалідністю, як і звичайна здорова людина, мало цікавить суспільство», «А якщо якась серйозна хвороба, то ще й виникає зневажливе ставлення від суспільства»).

3. У необізнаності здорової людини в темі інвалідності («Здорова людина не може відчувати ті ж фізичні та психологічні труднощі та обмеження, з якими стикається людина з інвалідністю»).

4. У людському факторі («Здорова людина зрозуміє людину з інвалідністю тільки тоді, коли зіткнеться з такою ж проблемою», «Непорозуміння можуть виникнути через те, що людина може відчувати себе неповноцінною, вона закривається в собі і просто відштовхує тих людей, які хочуть допомогти, або просто через байдужість і черствість здорових людей»).

5. У складнощах психологічного сприйняття («Людина з інвалідністю хибно вважає, що їй усі винні. Можливо, хтось їй дійсно винний, але точно не всі. Коли людина з інвалідністю так думає, то ніколи порозуміння зі здоровою людиною в неї не буде», «Здорові люди зовсім не розуміють того тягаря, який покладений на плечі людей з інвалідністю. Це наче два інших рівні, два інших світи, які ніколи один одного не зрозуміють. Це часто проявляється у відносинах між здоровими та хворими людьми»).

На нашу думку, для того, щоб виховати українське толерантне суспільство, потрібно формувати у свідомості громадян позитивний образ людини з інвалідністю. Окрім різноманітних публікацій, програм про людей з інвалідністю, ці образи мають культивуватись у кінематографі. Наприклад, наші респонденти стежать за ними і пропонують до перегляду такі фільми, де змальовуються долі людей з інвалідністю: «Остання надія», «Зірочки на землі», «1+1», «Скафандр і метелик», «Все ще Еліс», «Разум у вогні», «Не винні зірки» тощо.

Висновки і пропозиції. Отже, з огляду на законодавчі документи, люди з інвалідністю повинні бути максимально забезпечені всім необхідним, не відчувати дискримінації, бути включеними до суспільного життя нарівні з іншими громадянами нашої держави. Натомість не всі респонденти задоволені ставленням до себе як окремих осіб, так і держави загалом. Завдяки проведеному нами інтерв'ю ми побачили ті прогалини, які повинні організовано заповнити представники українського суспільства, яке, як ми з'ясували, виявилось не до кінця готовим, щоб сприяти інтеграції людей з інвалідністю у всі сфери життя. Звичайно, цей процес зрушив із місця завдяки різним законодавчим документам, зобов'язанням України перед світовим товариством, але він дуже повільно втілюється в життя.

Ми змогли з'ясувати певні моменти, які люди з інвалідністю відкрито не озвучують. Це стосується їхніх образ, ставлення до себе й до суспільства, а також до державного апарату. Ці люди прагнуть до самостійності, але їм часто не дають себе проявити або через надмірну жалість, або через бажання допомогти, або взагалі ігнорують їх та їхні потреби. Суспільство має стати більш відкритим, толерантним до людей з інвалідністю, і в цьому мають допомогти мас-медіа, які повинні збалансовано подавати інформацію про людей з інвалідністю. Цієї миті ми отримуємо інформаційний вакуум про їхню діяльність у різних сферах, дуже мало говориться про роль людини з інвалідністю в культурі, освіті, науці, політиці. Окрім того, держава повинна найперше запровадити індикатор виконання тих чи інших норм, передбачених законом, які стосуються захисту цієї категорії населення, та ввести відповідальність за їх недотримання.

Список літератури:

1. Кравченко М. Актуальні проблеми соціального захисту інвалідів в Україні. *Державне управління: теорія та практика*. 2010. № 2. Режим доступу: www.academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10kmvziu.pdf.
2. Тищенко О. Проблеми реалізації соціальної захищеності в Україні осіб з обмеженими фізичними можливостями. *Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. Серія Юридичні науки*. 2012. № 94. С. 20–25.

3. Гончаров А. Соціальний захист як правова. *Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні* : всеукр. наук.-практ. конф., 24 квітня 2009 р., Запоріжжя : у 2 ч. Запоріжжя, 2009. Ч. 1. С. 51–53.
4. Дікова-Фаворська О. Специфічні групи осіб з обмеженими можливостями здоров'я у фокусі соціології : монографія. Житомир, 2009. 486 с.
5. Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12>.
6. Іваненко Н. Інтеграція людей з інвалідністю в суспільство. *Житомирська обласна суспільно-ділова газета «Ехо»*. Режим доступу: <http://www.exo.net.ua/arkhiv/13001-1----r>.

Polumysna O. O. SOCIAL SECURITY FOR PEOPLE WITH DISABILITIES IN UKRAINE (BASED ON INTERVIEWS)

The main goal of the work is to establish the level of social security for persons with disabilities in Ukraine based on an analysis of the data obtained through interviewing ten people with various disability groups. The results of the study indicate that most public places in Ukraine are not properly equipped and do not comply with the declared legislative standards for persons with disabilities, namely: the inability of vehicles, elevators in multi-storey buildings, the absence of ramps, traffic lights, trolleybuses with voice acting, and the like. Full social integration of people with disabilities in Ukraine is impossible, because mentally, psychologically and aesthetically, society is not ready to take these people into their circles. It clarifies certain points that people with disabilities do not openly talk about their attitude to themselves, to society, to the state. It has been established that people with disabilities seek independence, but they are often not allowed to show themselves because of excessive pity, or because of a desire to help, or even ignore their needs. An important role in the process of educating a tolerant society towards people with disabilities is played by the media, which must provide balanced information about people with disabilities. At the moment, we are getting an informational vacuum about their activities in various fields; very little is said about the role of a person with a disability in culture, education, science, politics. The educational process (inclusive education) is at a rather low level, but the changes in this issue are obvious, starting in 2017. However, the unwillingness of state bodies to implement the declared requirements for social security and protection of persons with disabilities in Ukraine is faced with a general public pity, which does not allow those who need it to be fully realized. Consequently, the level of social protection of persons with disabilities is at an initial stage, and the impetus for its further development can be provided only if significant changes are made by the state and society.

Key words: *people with disabilities, society, integration, level of social security, interview results.*